

KOMMUNAL- OG
MODERNISERINGSDEPARTEMENTET
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Att. Lund Bente Boye

Omstillingsutfordringar som følgje av akutte endringar i arbeidsmarknaden - innspel til omstillingsprogram i statsbudsjettet for 2021

Innleiande

Vi syner til invitasjon til å melde inn omstillingsutfordringar som følgje av akutte *endringar* i arbeidsmarknaden. Dette i samheng med statsbudsjettet for 2021 og kap 553, post 65 Omstillingsprogram, under programkategori 13.50 Distrikts- og regionalpolitikk.

Fram til midten av mars hadde vi lite å melde med tanke på omstillingsutfordringar. Dette har som kjent endra seg dramatisk den siste månaden. De legg til grunn eit langsiktig perspektiv på omstillingsarbeidet, og de legg til grunn at fylkeskommunane skal kunne dokumentere situasjonen for næringslivet og korleis dette påverkar sysselsettinga i det aktuelle området. Og de legg til grunn at dette skal skje gjennom ein Panda-modul, som er eit verktøy for å berekne dei samfunnsmessige konsekvensane av arbeidsplassar. Som vi har påpeika i e-post og brev er det no så omskifteleg at ein pr no ikkje har nemneverdig nytte av den metoden som de tidlegare har lagt til grunn. Med bakgrunn i dette har vi tidlegare bedt om utsett frist på vår innmelding. Vi konstaterer at de har dykkar fristar å halde dykk til i samband med innmelding til statsbudsjettet for 2021. Så vi kjem no med ei innmelding basert på den tilnærminga som kjem fram i dette brevet. Og så konstaterer vi at de ønskjer å halde ein tettare dialog med fylkeskommunane i år, og at de også seinare er høve til å melde inn potensielle omstillingsområde dersom dette syner seg å vere naudsynt.

Situasjonen i Vestland pr no

I Vestland er no 10 % av arbeidstakarane utan arbeid. Dei fleste er permitterte, og dei fleste av desse kan me vone at har ein arbeidsplass å vende tilbake til – forutsett at bedrifta greier seg gjennom denne tida. Det er flest permitterte innan overnatting og servering, varehandel og private tenester. Det er stadig fleire verksemder som permitterer. Dei som ikkje er direkte råka av restriksjonar merkar allereie den indirekte verknaden gjennom lågare forbruk og lågare aktivitet, og utfordringar med tilgang på innsatsfaktorar.

	Panda analyse 2017	Arbeidsledige per mars 2020		Arbeidsledige
	Omstillingsmodul	Tal	%	% endring frå mars 2019
I alt		34 274	10,2	336
4641 Aurland	Ein fare	206	20,9	1485
4637 Hyllestad	Veldig utrygg	136	19,2	1600
4620 Ulvik	Veldig utrygg	70	12,9	289
4621 Voss	Ein fare	1056	12,8	787
4601 Bergen	Trygg	18032	11,8	335
4651 Stryn	Ein fare	461	11,7	598
4629 Modalen	Utrygg	20	11	300
4626 Øygarden	Ein fare	2106	10,6	222
4624 Bjørnafjorden	Trygg	1309	10,2	279
4627 Askøy	Trygg	1523	10	356
4640 Sogndal	Ein fare	622	9,6	576
4628 Vaksdal	Utrygg	175	9,1	483
4614 Stord	Ein fare	868	8,9	423
4631 Alver	Ein fare	1291	8,7	330
4623 Samnanger	Utrygg	108	8,7	300
4611 Etne	Middels	184	8,7	513
4619 Eidfjord	Utrygg	44	8,7	300
4649 Stad	Trygg	391	8,4	383
4632 Austrheim	Utrygg	116	8,2	123
4647 Sunnfjord	Ein fare	985	8,1	504
4602 Kinn	Ein fare	756	8,1	205
4613 Bømlo	Litt utrygg	485	8	315

Tabellen ovanfor syner dei 22 kommunane i Vestland som har høgast arbeidsløyse. Kolonna omstillingsmodul hentar materiale frå 2017 inn i ein Panda-modell. Kolonna og fargekodane gjev uttrykk for i kva grad kommunane er sårbare for endringar i næringslivet, vel å merke basert på talgrunnlag frå 2017. «Trygg» betyr at kommunen har «mange bein å stå på» «Ein fare» fortel at nedgang i ei næring kan få store konsekvensar. Arbeidsløysedata er pr 1.april, men vi gjer merksam på at tal permitterte er aukane.

Reiseliv er hardt råka, og i løpet av dei siste 5 vekene har 56 % av lønsmottakarane innan overnatting og servering vorte permitterte. Av kommunane i tabellen over, er reiselivet hardt råka i mellom anna Aurland, Voss, Bergen, Stryn, Sogndal og Vaksdal. Mange reiselivsbedrifter har svak soliditet, og med det inntektsbortfallet som vi ser no fryktar mange reiselivsbedrifter for eiga framtid. Mange reiselivsbedrifter har også si inntening i ein sesong, og vi ser at dei dei statlege tiltakspakkane til denne tid ikkje gjev noko god løysing for desse sesongbedriftene. Situasjonen er dramatisk for store deler av reiselivet, og vi fryktar mange konkursar – med mindre det vert statlege tiltakspakkar som treff betre med m.a. sesongbedriftene sine behov.

Om andre av kommunane på lista vil vi nemne:

Hyllestad er mellom kommunane med mest ein-sidig næringsstruktur i Vestland, både i privat sektor og samla. Kommunen har også den nest høgaste delen av sysselsetting innan konkurranseutsette næringar. Utdanningsnivået er blant dei lågaste i fylket og kommunen er mellom dei i fylket med høgast forsørgjarbyrde for eldre.

Ulvik er mellom kommunane med mest ein-sidedig næringsstruktur i Vestland, både i privat sektor og samla. Dei har i tillegg høg del av si sysselsetting innan naturbaserte næringar, relativt høg del offentlege arbeidsplassar og er ein av kommunane i fylket med høgast forsørgjarbyrde.

Øygarden har relativt høg del av sysselsetting innan konkurranseutsette næringar, og er relativt eksponert mot både olje og gass, reiseliv og sjømat.

Stord har den nest høgaste delen av sysselsetting innan konkurranseutsette næringar i fylket, saman med Hyllestad. Dette er leverandørindustrien til olje og gassnæringa, som er hardt råka i den noverande krise.

Bømlo er ein av kommunane med høgast del sysselsetting både innan konkurranseutsette og naturbaserte næringar i fylket. Dei har betydeleg eksponering både mot sjømat og olje og gass.

Leverandørindustrien til offshore slit enno med den nedturen som vi hadde for få år sidan, då oljeprisen var nede på det nivået vi ser nett no. NHO si medlemsundersøking for Vestland syner at 1 av 4 verksemdar har meir enn 60 % av sin aktivitet knytt direkte til olje- og gassbransjen. Mange større og mindre aktørar, mellom anna Aker Solutions, Beerengberg, Bergen Engines, Oceaneering og Veltec, har varsla eller gjennomført permitteringar av alle eller store delar av sine tilsette i fylket. Også reiarlag innan offshore og nærskipfart varslar om at det kan verte naudsynt med reduksjon i aktiviteten. Analysebyrået Rystad Energy har gjennomført ei analyse som tyder på at investeringsnivået på norsk kontinentalsokkel kan bli redusert med 40-50 % i 2022, i høve til 2019. Dette inneber store verknader for Vestland sin leverandørindustri, også for verfta våre.

Vi syner elles til Menon Economics sin rapport om korona-verknaden for eksportretta næringsliv (38/2020), der det går fram at Vestland er eitt av dei fylka som vert hardest ramma. Dette har m.a. samanheng med sysselsettinga innan maritim næring, offshore leverandørindustri og reiseliv.

Vestland fylkeskommune ønskjer å vere med å dempe koronapandemien sin verknad for næringslivet vårt. Dette gjer vi med eit sett av tiltak for reiseliv og beslektede næringar, leverandørindustrien innan olje og gass, små- og mellomstore bedrifter og bedrifter i ei oppstartfase. Vi har også tiltak for å støtte bedrifter elles, og då som ei støtte gjennom Innovasjon Norge. Og vi har m.a. tiltak innan bedriftsintern opplæring. Det er utarbeidd ein tiltakspakke for ein samla fylkeskommunal innsats, som vert avstemt mot statlege tiltakspakkar og andre aktørar sin innsats. Og vi har etablert eit nært samarbeid med samarbeidspartnarar som NHO, LO, NAV, Innovasjon Norge og kommunane.

Omstillingsutfordringar på lengre sikt

Vi konstaterer at mange aktørar no støttar næringslivet gjennom korona-krise, m.a. statlege tiltakspakkar, bankar, Innovasjon Norge, kommunar og fylkeskommunar. Det er likevel to bransjar vi er særleg uroa for på litt lenger sikt, og det er reiseliv og leverandørindustrien – fortrinnsvis offshore leverandørindustri. Vi vil i det vidare sjå nærmare på desse bransjane.

Reiseliv

For mange reiselivsbedrifter vil 2020-sesongen vere særst dårleg, og verknaden vil venteleg vare langt inn i 2021 – vel å merke for dei som ikkje går konkurs i mellomtida. Voss, Hardanger, Stryn, Indre Sogn og Bergen er som tidlegare nemnt hardt råka, jamfør tala for permitterte lønstakarar. Vi følgjer med på ein del kommunar der innslaget av reiseliv er stort. Og basert på den vidare utviklinga må ein vurdere omstillingsutfordringane og behovet for omstillingsstøtte. Vi må også vere klar over at redusert reiselivsaktivitet får konsekvensar for andre næring, i form av manglande overrislingsverknader overfor m.a. handel.

Leverandørindustrien – fortrinnsvis offshore leverandørindustri

Vi syner følgjande frå den tidlegare nemnde Menon-rapporten:

«Verftene og rederiene utgjør helt sentrale elementer i våre to mest internasjonaliserte klynger, og bidrar gjennom sin produksjon til betydelig og sterk utstysproduksjon i Norge. Konkurs i den finansielle situasjon Norge og verden nå befinner seg i vil medføre betydelig risiko for en permanent nedleggelse. Dette vil ramme maritim næring og gi negative effekter for norsk økonomi. Effekten vil merkes sterkest på Sør- og Vestlandet, hvor maritim næring har den største relative betydning for sysselsetting.»

«Det oljerettede næringslivet var i en sårbar finansiell posisjon allerede før krisen. Fordi regjeringens krisepakke er rettet mot bedrifter som allerede før krisen hadde sunn økonomi, vil ikke næringen bli omfattet av dagens utforming av pakkene. En konkursbølge i næringen vil kunne varig skade leveransekedene i norsk økonomi. I verste fall anslår Menon at opp mot 55 000 personer vil miste jobben i løpet av 2020 i fire viktige eksportnæringer, med høy sannsynlighet for ytterligere nedskjæringer i årene som følger.»

Vi fryktar at nedturen for leverandørindustrien vert dramatisk, og vi fryktar ein langvarig verknad. Dette kan bli alvorleg for ein del lokalsamfunn som vi no følgjer med på. Og det er god grunn til å forvente at det vert behov for ein betydeleg omstillingsinnsats i berørte kommunar.

Avsluttande merknader

Som de har opna for, vil vi kome attende seinare og gjere nærmare greie for omstillingsutfordringane i Vestland. Dette når det er råd å seie noko meir konkret om dei meir langsiktige omstillingsutfordringane, og gjerne basert på den tilnæringsmåten som de skildrar i dykkar brev. Som innspel til omstillingsmidlar i statsbudsjettet for 2021 melder vi i denne omgang inn eit behov på 20-30 mill kr. Så skal vi som nemnt arbeide vidare med å kartlegge omstillingsutfordringane. Vi har elles merka oss at de i dykkar brev føreset ei lokal eller regional medfinansiering, og på bakgrunn av dette ser vi også på kva midlar fylkeskommunen kan legge inn eit vidare omstillingsarbeid.

Med helsing

Bård Sandal
fylkesdirektør

Endre Høgalmen
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent og har difor ingen handskriven underskrift